

สภาพการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง¹

Access and Retrieval of Information on the Highland Ethnic Groups Textiles¹

อรรวรา ไสคำ², วรชพร อารยะพันธ์³
Ornwaru Saikham², Watsaporn Arayaphan³

Received: May 12, 2021

Revised: December 4, 2021

Accepted: January 26, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงและศึกษาปัญหาการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ จำนวน 7 คน และผู้ใช้บริการ จำนวน 10 คน ผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) สภาพการจัดการสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายการดำเนินงานด้านผ้าที่เป็นลายลักษณ์อักษร พบเพียงแผนการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน มีการจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ รวมถึงมีวิธีการจัดเก็บที่แตกต่างกัน ประสบปัญหาด้านงบประมาณในการจัดหา ขาดการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ และการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศกระจัดกระจายไว้อย่างไร 2) ปัญหาการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง พบว่า ผู้ใช้บริการมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำงาน โดยเข้าถึงความรู้จากแหล่งสารสนเทศประเภทสถาบัน ใช้วิธีการสืบค้นด้วยตนเองผ่านฐานข้อมูลบรรณานุกรม (OPAC) และอ่านป้ายบอกหมวดหมู่ ปัญหาในการค้นคืนคือ คำค้นเป็นศัพท์เทคนิคหรือศัพท์เฉพาะ มีความคลุมเครือ และขาดเครื่องมือช่วยค้น

คำสำคัญ: การเข้าถึงสารสนเทศ, การค้นคืนสารสนเทศ, สารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

¹ ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Student of the Master of Arts degree in Information Studies, Faculty of Humanities at Chiang Mai University.) E-mail: olgaenjoy@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Asst. Prof. Dr., Library and Information Department, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.) E-mail: watsaporn@gmail.com

Abstract

The purposes of this research are to study the situation of information management on the highland ethnic groups textiles and to study the problem of information access and retrieve on the highland ethnic groups textiles by using qualitative research and semi-structured interview. Interview participants consisted of 7 librarians or staff and 10 users. The study results were divided into 2 parts: First, most information sources do not have a written policy operation on the textiles, but only a textiles operation plan and the agency's mission operation plan was found. There are provide and collect all information resources. There are analysis, classification, and information storage in different sources. Most information resources have the problems about limited supply budget and they lack analysis and classification; therefore, they are scattered in many places. In addition, the access and retrieval of highland ethnic groups textiles information are generally used for occupational purposes. Moreover, to access the information of highland ethnic groups textiles from institutional information sources, the users use a manual search method through the Bibliographic database (OPAC) and read the category labels. The problems in retrieving the textile information are related to the use of search terms that are too technical or jargons and the lack of search tools is also an obstacle.

Keywords: Information Retrieval, Information Access, Knowledge of Highland Ethnic Groups Textiles

บทนำ

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือ วัตถุ ซึ่งอาจหมายถึงความรู้ การแสดงออก การประพฤติปฏิบัติหรือทักษะทางวัฒนธรรม ที่ได้มีการสร้างสรรค์ สืบสม ปลูกฝัง และสืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งมายังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยบุคคล หรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2553: 10) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จำแนกออกเป็น 6 สาขา ได้แก่ 1) วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา 2) สาขาศิลปะการแสดง 3) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และงานเทศกาล 4) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล 5) งานช่างฝีมือดั้งเดิม และ 6) การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว สำหรับงานช่างฝีมือดั้งเดิมเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญา ทักษะ ฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะ โดยสะท้อนพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ผ่านกระบวนการทางความคิด แก้ไข ดัดแปลง จนมีความสมบูรณ์ทั้งรูปแบบ การใช้สอย และมีเอกลักษณ์ชัดเจน ปัจจุบันงานช่างฝีมือดั้งเดิมในประเทศไทยใกล้จะสูญหายเนื่องจากไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในยุคสมัยนี้ ดังจะเห็นได้ว่า งานช่างฝีมือดั้งเดิมจึงมีความสำคัญในฐานะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ควรค่า

แก่การรักษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาไว้ ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการศึกษาและการปกป้องภูมิปัญญาของไทย

งานหัตถกรรมประเภทสิ่งทอเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของมนุษย์มายาวนาน โดยเริ่มจากการใช้เป็นผ้าเพื่อสวมใส่ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนมีการพัฒนาเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ นอกจากนี้ประโยชน์ในด้านการใช้สอยแล้ว ผ้าทอยังแฝงไปด้วยความคิด ความเชื่อ และจิตวิญญาณของผู้ทอ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของคนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนบทรวมเนียมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าทอภาคเหนือ ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ทำให้ผ้าทอภาคเหนือแตกต่างจากผ้าทอในภูมิภาคอื่น ๆ เนื่องจากกลุ่มจังหวัดในเขตภาคเหนือมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบ ได้แก่ ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทยอง ไทยจีน ไทยวน ไทยยา และไทพวน และกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ประกอบด้วย 13 กลุ่ม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559: 30) ได้แก่ ปกาเกอญอ ม้ง เมี่ยน อาข่า ลาหู่ ลีซู ลัวะ ถิ่น ขมุ จินฮ่อ ตองซุ คะฉิ่น และปะหล่อง เป็นผลให้องค์ความรู้ด้านการทอผ้าของกลุ่มชนในเขตภาคเหนือมีความโดดเด่น จนเกิดการหลอมรวมอัตลักษณ์ทางกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่ตั้งถิ่นฐานและมีการกระจายตัวอยู่ตามแนวเทือกเขาบนพื้นที่สูงทั่วประเทศไทย มีเอกลักษณ์ในการทอผ้าที่มาจากภูมิปัญญาดั้งเดิม สะท้อนให้เห็นถึงชนบทรวมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรบรรพบุรุษมาอย่างยาวนาน แสดงให้เห็นถึงความประณีต ความสวยงาม และความคิดสร้างสรรค์ในการคิดลวดลายบนผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละกลุ่มชน เช่น ผ้าทอปกาเกอญอ มีการสร้างลวดลายสลับสีและการแทรกลวดลายบนผืนผ้าโดยการใช้ลูกเดือย ผ้าทอลีซู มีการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าจากการเย็บปะติดผ้าชิ้นเล็ก ๆ โดยเลือกใช้ผ้าที่มีสีสันสดใส ประกอบกันเป็นรูปร่างต่าง ๆ ผ้าปักม้ง มีเอกลักษณ์ในการผลิตเสื้อผ้าจากใยกล้วย รวมทั้งเทคนิคการเขียนลวดลายผ้าด้วยเทียนหรือขี้ผึ้ง ซึ่งมีเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเท่านั้น เป็นต้น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2546: 3) สารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จึงควรได้รับการรวบรวมและจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเข้าถึงและค้นคืนให้แก่ผู้ที่สนใจ รวมทั้งยังสามารถส่งต่อไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ อันจะทำให้เกิดการอนุรักษ์และสงวนรักษาองค์ความรู้เหล่านี้ให้ดำรงอยู่ต่อไป

ประเทศไทยมีแหล่งสารสนเทศที่รวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหลายแห่ง ซึ่งมีทั้งแหล่งสารสนเทศประเภทห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ และพิพิธภัณฑ์ โดยแหล่งสารสนเทศแต่ละประเภทย่อมมีลักษณะของการรวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่แตกต่างกัน จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แหล่งสารสนเทศที่จัดเก็บความรู้เฉพาะด้านมักประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาและข้อจำกัดในการเข้าถึงและค้นคืนความรู้ ซึ่งมีการจัดเก็บกระจัดกระจายไปตามแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ นอกจากนี้แหล่งสารสนเทศแต่ละแห่งยังมีการจัดหมวดหมู่ความรู้ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การเข้าถึงและค้นคืนไม่สามารถทำได้ภายในแหล่งเดียวและผู้ใช้ไม่ได้รับสารสนเทศที่ตนเองต้องการ รวมทั้งยังมีปัญหาด้านการใช้จ่ายในการสืบค้น ซึ่งเป็นคำศัพท์เฉพาะ ปัญหาด้านการออกเสียง

คำศัพท์ที่เกิดความคลุมเครือ และการสะกดคำศัพท์ที่ผิดเพี้ยน (จิตวิวัฒน์ ตาคำ, มาลี กาบมาลา และลำปาง แม่นมาตย์, 2559: 77; พัทธรา พนมมิตร, วรราชพร อารยะพันธ์ และพิเชษฐ จุลรอด, 2560: 1546) ทำให้ผลการค้นหาแคบและไม่เห็นถึงความเชื่อมโยงของความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกัน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาสภาพการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เพื่อให้ผู้ใช้บริการหรือผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความ ต้องการ รวมทั้งเพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน และส่งต่อสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง อันเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าให้ยังคงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของแหล่งสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัญหาการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการจัดการสารสนเทศ (Information Management)

การจัดการสารสนเทศ เป็นการประยุกต์หลักการบริหารจัดการเพื่อนำมาใช้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพขององค์กร มีความเกี่ยวข้องกับการวางแผน จัดทำ รวบรวม จัดเก็บ รักษา และส่งต่อสารสนเทศไปยังผู้ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการ ทั้งนี้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาสมรรถนะ การบริหารงานและการดำเนินงานของหน่วยงานในการสร้างนวัตกรรมและนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งเพื่อให้องค์กรมีการเรียนรู้และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (Choo, 2002: 23-25; พิงพิศ พิษณุพิบูล, 2556: 1)

สำหรับการจัดการสารสนเทศของแหล่งสารสนเทศในยุคเริ่มต้นนั้น เป็นการจัดการสารสนเทศโดยใช้มือ ซึ่งใช้วิธีการจัดเก็บและบันทึกสารสนเทศโดยการเขียนหรือบันทึกลงสิ่งพิมพ์ เช่น บัตรรายการ เป็นต้น รวมทั้งการจัดทำระบบการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ เช่น ระบบทศนิยมดิวอี้ เป็นต้น ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นการจัดการสารสนเทศโดยใช้คอมพิวเตอร์ เนื่องจากปริมาณสารสนเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและการใช้เทคโนโลยี สามารถทำให้เข้าถึงสารสนเทศได้สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บและประมวลผลของสารสนเทศที่ดียิ่งขึ้น การดำเนินการจัดการสารสนเทศ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ (Raphela, 1998: 11; ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2548: 154-160; วรราชพร อารยะพันธ์ และคณะ, 2558: 26) ดังนี้

1. การแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ เป็นการดำเนินการในการจัดหาและรวบรวมสารสนเทศหรือความรู้ ซึ่งแหล่งสารสนเทศแต่ละแห่งไม่สามารถจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภทมาให้ผู้ใช้ได้อย่างเพียงพอ แหล่งสารสนเทศต่าง ๆ จึงร่วมมือกันในการจัดบริการ

สารสนเทศที่เรียกว่า เครือข่ายสารสนเทศ ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน

2. การวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ เมื่อแหล่งสารสนเทศได้รับสารสนเทศที่จัดหามาแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งสามารถทำได้โดยการวิเคราะห์เรื่องหรือวิเคราะห์แนวคิดที่สำคัญของทรัพยากรสารสนเทศ โดยพยายามแยกย่อยเนื้อหาสาระที่สำคัญของทรัพยากรสารสนเทศนั้น ๆ ซึ่งผู้วิเคราะห์ต้องอ่านทรัพยากรสารสนเทศทุกเล่มที่จะนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาจุดสำคัญหรือส่วนสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศ เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง บทนำ เรื่องย่อ บทสรุป สารบัญ เป็นต้น แหล่งสารสนเทศส่วนใหญ่นิยมวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้ระบบจัดหมวดหมู่ตามระบบสากล เช่น ระบบบทนิยมติวิธี ระบบรัฐสภาอเมริกัน เป็นต้น

3. การจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ เมื่อวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปจัดเก็บตามหมวดหมู่ของทรัพยากรสารสนเทศ เมื่อผู้ใช้บริการที่มีความต้องการสารสนเทศผู้ใช้บริการจึงต้องค้นคืนสารสนเทศที่จัดเก็บไว้ โดยใช้เทคนิคและวิธีการอย่างเป็นระบบ

4. การเผยแพร่สารสนเทศและการนำสารสนเทศไปใช้ เป็นการจัดเตรียมสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นวิธีการที่สร้างและนำเสนอสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแหล่งสารสนเทศหรือผู้ให้บริการ ต้องมีทักษะด้านการจัดการสารสนเทศเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนาและผลิตสารสนเทศ รวมทั้งมีทักษะในการนำเสนอสารสนเทศและช่องทางในการนำเสนอสารสนเทศให้ถึงมือผู้ใช้บริการ เป็นการกระจายสารสนเทศหรือการจัดส่งสารสนเทศไปยังผู้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็วและตรงกับความต้องการ

2. การเข้าถึงสารสนเทศ (Information Access)

ในการวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาการเข้าถึงและค้นคืนความรู้เกี่ยวกับผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่ถ่ายทอดและบันทึกในรูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ได้แก่ วัสดุพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การเข้าถึงสารสนเทศ เป็นวิธีการหรือความสามารถของบุคคลในการค้นหา ค้นคืน และเข้าถึงสารสนเทศที่เป็นโดเมนสาธารณะ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้คนสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศทั่วไปได้อย่างง่ายและได้รับสารสนเทศตามที่ต้องการ โดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ ศาสนา อายุ รายได้ หรือการศึกษา (McCreadie & Rice, 1999: 49; โซตริส แน่นอุดร, 2560: 14) ซึ่งผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้จากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งสารสนเทศประเภทสถาบัน เช่น ห้องสมุด หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นต้น แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล เช่น นักวิชาการ นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น รวมทั้งแหล่งสารสนเทศประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์สถาบันการศึกษา เว็บไซต์ห้องสมุด ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแหล่งที่สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ง่ายและสะดวกต่อผู้ใช้บริการมากที่สุด อย่างไรก็ตาม หากมีการนำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตมาใช้สำหรับงานด้านวิชาการ เช่น การทำวิจัย การทำรายงาน เป็นต้น ผู้ใช้บริการจึงต้องประเมินความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของสารสนเทศนั้นก่อนเสมอ เพื่อให้สามารถนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันแหล่งสารสนเทศหลายแห่ง มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้เป็น

เครื่องมือที่ช่วยเหลือผู้ใช้บริการในการเข้าถึงสารสนเทศที่มีอยู่จำนวนมาก เพื่อให้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างง่ายและสะดวกมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการกับงานห้องสมุดตามโมดูลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโมดูลการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด โดยผู้ใช้บริการสามารถเลือกรูปแบบการสืบค้นได้จากชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง คำสำคัญ หัวเรื่อง และเลขเรียกหนังสือ เพื่อแสดงผลการสืบค้นให้ครอบคลุมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ใช้บริการยังสามารถกำหนดกลยุทธ์การสืบค้นสารสนเทศ ซึ่งเป็นวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบในการสร้างประโยคและการค้น เช่น การใช้ตรรกะบูลีน (Boolean Logic) AND OR NOT การสืบค้นแบบง่าย (Basic Search) การสืบค้นขั้นสูง (Advanced Search) เป็นต้น การกำหนดกลยุทธ์การสืบค้นจึงเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของผลการค้นหา เพื่อไม่ให้แสดงผลการสืบค้นสารสนเทศที่ไม่เกี่ยวข้องแสดงออกมามากเกินไปหรือผลการสืบค้นที่ได้มีจำนวนมากเกินไป ทำให้ผู้ใช้บริการไม่เสียเวลานานในการสืบค้นและพิจารณาคัดเลือกผลการสืบค้น รวมทั้งช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว

3. การจัดเก็บสารสนเทศ (Information Storage)

การจัดเก็บสารสนเทศ คือการรวบรวมสารสนเทศที่มีอยู่จำนวนมากไว้เข้าด้วยกัน โดยจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเพื่อให้สามารถค้นหาสารสนเทศได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีความถูกต้อง รวมทั้งเพื่อให้ทราบถึงปริมาณสารสนเทศที่มีอยู่ทั้งหมด ในยุคเริ่มต้นของการจัดเก็บสารสนเทศนั้น ได้มีผู้คิดค้นและนำวิธีการหลายแบบมาใช้ในการจัดเก็บสารสนเทศ (มาลี ไชยเสนา, 2542: 405-406) เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการค้นหาสารสนเทศ เช่น การจัดหมวดหมู่หนังสือ การจัดทำบัตรรายการ ซึ่งเป็นการบันทึกรายการต่าง ๆ ตามหลักวิชาการวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการของทรัพยากรสารสนเทศ การจัดทำโครงสร้างและควบคุมบรรณานุกรม ตระขี้น และสาระสังเขป การจัดเก็บสารสนเทศในรูปแบบวัสดุย่อยส่วน ซึ่งเป็นการจัดเก็บที่ได้รับการพัฒนาขึ้น โดยใช้วิธีถ่ายย่อรายละเอียดของรายการค้นแบบใดแบบหนึ่งให้มีขนาดเล็กลง จนไม่สามารถอ่านได้ด้วยตาเปล่า จึงต้องใช้เครื่องอ่านที่มีกำลังขยายสูงในการอ่านฟิล์มหรือกระดาษ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช ไมโครการ์ด หรือวัสดุย่อยส่วนอื่น และต่อมาเมื่อมีปริมาณสารสนเทศที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก การจัดเก็บสารสนเทศของแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ จึงนิยมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยสนับสนุน โดยนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บหรือบันทึกสารสนเทศไว้ในรูปแบบเอกสาร สื่อประสม และในระบบฐานข้อมูล โดยสามารถแสดงผลออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกันได้ตามความต้องการ เพื่อให้การดำเนินการสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถระบุถึงแหล่งที่จัดเก็บสารสนเทศได้ (ธนัช อ่อนทา, 2558: 13)

4. การค้นคืนสารสนเทศ (Information Retrieval)

การค้นคืนสารสนเทศ เป็นกระบวนการในการจัดการ หรือการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเข้าถึง เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศตามที่ต้องการ (ชญาภรณ์ กุลนิต, 2553: 189-190) หรืออาจเป็นกิจกรรมที่มนุษย์ต้องเผชิญอยู่ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การค้นหาเอกสารหรือข้อมูลที่ ต้องการ การค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยง

การค้นคืนสารสนเทศได้ (วีรัช ตรีเลิศล้ำวานิช, 2560: 1) ดังนั้น กระบวนการของการค้นคืนสารสนเทศต้องสามารถทำให้ผู้ใช้ระบุความต้องการของตนเองได้ รวมทั้งระบบที่สามารถประมวลผลข้อมูลการค้นคืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Baeza-Yates & Ribeiro-Neto, 1999: 7) ในขณะเดียวกัน การให้คำนิยามของคำว่า การค้นคืนสารสนเทศของนักวิชาการบางท่านได้นิยามว่า การค้นคืนสารสนเทศว่ามีความหมายเกี่ยวกับการค้นวรรณกรรม (Literature Searching) ซึ่งหมายถึงกระบวนการค้นเอกสาร เพื่อให้ได้เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ การค้นหาสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการและนำสารสนเทศนั้น ส่งมอบให้แก่ผู้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็วและทันการณ์ (ชลทิชา สุทธิรินทร์กุล, 2535: 1)

การค้นคืนสารสนเทศเป็นบริการที่แหล่งสารสนเทศได้จัดไว้ให้ผู้ใช้ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่สำคัญสำหรับการค้นคืนสารสนเทศคือ การมีเครื่องมือที่ช่วยในการค้นหาสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศหลายแห่งจึงมีการพัฒนาระบบค้นคืนสารสนเทศ (Information Retrieval System) ขึ้นมา ซึ่งเป็นระบบที่ใช้ในการจัดการข้อมูล (Organization) นำเสนอข้อมูล (Representation) เข้าถึงข้อมูล (Access) และประมวลผลข้อมูลหรือสารสนเทศประเภทเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลาย ให้ถูกจัดเก็บไว้ในรูปแบบดิจิทัล (Rijsbergen, 1979: 3) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการค้นคืนสารสนเทศที่จัดเก็บอยู่ในระบบ เพื่อให้ได้สารสนเทศและทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งจัดเก็บสารสนเทศหรือฐานข้อมูล ส่งคืนให้กับผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็วด้วยวิธีการและเทคนิคอย่างเป็นขั้นตอน ในระยะเริ่มต้นของระบบค้นคืนสารสนเทศนั้น เน้นไปที่การค้นคืนเอกสารที่เป็นข้อความ (Text document) เพียงอย่างเดียว ต่อมาได้มีการพัฒนาระบบค้นคืนสารสนเทศเพื่อให้สามารถค้นคืนข้อมูลประเภทอื่น ๆ ได้เพิ่มมากขึ้น เช่น รูปภาพ เสียง วิดีโอ เป็นต้น โดยใช้เทคนิคการค้นคืนข้อมูล 3 รูปแบบ (ไกรศักดิ์ เกสร, 2558: 4) ได้แก่ การค้นคืนโดยใช้คำหลัก (Keyword-based Information Retrieval) เป็นการเลือกใช้คำสำคัญในการค้นคืน ซึ่งอาจเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย เป็นต้น และเป็นวิธีการที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่นิยมใช้กันมากที่สุด การค้นคืนโดยใช้คอนเทนต์ (Content-based Information Retrieval) เป็นรูปแบบการค้นคืนที่ผู้ใช้ต้องใส่รูปภาพต้นแบบเข้าไปในระบบ เพื่อสั่งให้ระบบค้นหารูปภาพในฐานข้อมูลที่มีลักษณะเหมือนรูปภาพในข้อความ โดยความเหมือนอาจพิจารณาจากค่าสี พื้นผิว รูปร่าง หรือพิจารณาจากคำอื่น ๆ และการค้นคืนโดยพิจารณาจากความหมายของข้อความหรือการค้นคืนสารสนเทศเชิงความหมาย (Semantic Information Retrieval) เป็นการค้นคืนสารสนเทศที่ถูกจัดเก็บไว้ โดยเชื่อมโยงกับฐานความรู้ออนโทโลยีที่ได้ออกแบบไว้ เพื่อให้เครื่องมือค้นคืนสารสนเทศสามารถเข้าใจบริบทของคำค้นมากขึ้นกว่าการค้นคืนสารสนเทศโดยทั่วไป (ปรณณ สันตกิจ, 2562: 47)

5. สารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

สารสนเทศ หมายถึง ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ความคิด ตลอดจนข้อเท็จจริง ที่ผ่านการกลั่นกรองและประมวลผลแล้วนำมาบันทึกหรือรวบรวมไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นวัสดุตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการเผยแพร่สารสนเทศเพื่อให้ผู้รับสารได้รับทราบและสามารถนำสารสนเทศนั้น ๆ ไปใช้ประโยชน์ได้ตรงกับวัตถุประสงค์หรือความ

ต้องการ รวมทั้งในด้านการตัดสินใจ (อาภากร ธาตุโลหะ, 2547: 1-2; สุกัญญา กุลนิตติ, 2549: 2) เมื่อนำความหมายของคำว่า สารสนเทศ และ ฝ่าของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง มารวมกันจึงสรุปได้ว่า สารสนเทศด้านฝ่ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง หมายถึง ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ความคิด และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับฝ่าของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เช่น กรรมวิธีการทอผ้า เทคนิคการทอผ้า ลวดลายผ้า เป็นต้น โดยมีการประมวลผลและนำมาบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกสารสนเทศด้านฝ่ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วัสดุตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 วัสดุตีพิมพ์ (Printed Materials) คือ ข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร หรือวัสดุสารสนเทศที่ตีพิมพ์อักษร แบ่งออกเป็น 4 ประเภท (วิธร นันต๊ะยานา, 2549: 22-23) ได้แก่ หนังสือ (Books) เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นรูปเล่มและมีการเย็บเล่มอย่างถาวร เช่น หนังสือทั่วไป หนังสือสารคดี หนังสือบันเทิงคดี หนังสืออ้างอิง เป็นต้น วารสาร (Periodicals) เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ เช่น รายสัปดาห์ รายเดือน เป็นต้น ภายในเล่มประกอบด้วยเรื่องราวหรือบทความที่เขียนโดยผู้แต่งหลายคน แบ่งเป็นวารสารวิชาการ นิตยสาร หรือวารสารบันเทิง และวารสารประเภทเสนอข่าวเชิงวิจารณ์ หนังสือพิมพ์ (Newspaper) เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนด ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นรายวัน นำเสนอข่าวสาร ความเคลื่อนไหว หรือเหตุการณ์ใหม่ ๆ ที่เป็นที่น่าสนใจหรือที่มีผลกระทบต่อสังคม ทำให้ได้ความรู้ที่รวดเร็วมากกว่าหนังสือและวารสาร และวัสดุตีพิมพ์อื่น ๆ ได้แก่ จุลสาร เป็นหนังสือเล่มเล็กที่ให้ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มักจัดทำโดยหน่วยงานราชการ ภูมิภาคข่าว คือ ข่าวหรือบทความที่ตัดมาจากหนังสือพิมพ์แล้วนำมาผมนึกลงบนกระดาษ โดยระบุแหล่งที่มาของบทความเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการอ้างอิง

5.2 วัสดุไม่ตีพิมพ์ (Non-Printed Materials) หรือสื่อทัศนวัสดุ เป็นวัสดุที่ช่วยให้สามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้ผ่านการรับรู้ทางสายตาและหู แบ่งออกเป็น 4 ประเภท (ฉัตรรัตน์ เชาวลิต, 2547: 21) ได้แก่ สื่อทัศนวัสดุ เป็นวัสดุที่ใช้เสียงในการบันทึกและถ่ายทอดสารสนเทศ เช่น แผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง แผ่นซีดี เป็นต้น ทัศนวัสดุ เป็นวัสดุที่รับรู้สารสนเทศได้ผ่านทางสายตา อาจใช้ตาเปล่ามองหรือใช้เครื่องฉาย เช่น รูปภาพ ภาพนิ่ง สไลด์ ภาพเคลื่อนไหว แผ่นโปร่งใส แผนภูมิ แผนที่และลูกโลก หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง เป็นต้น สื่อทัศนวัสดุ เป็นวัสดุสารสนเทศที่ต้องใช้การดูและการฟังไปพร้อม ๆ กัน เช่น ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ เป็นต้น และวัสดุไม่ตีพิมพ์ประเภทวัสดุย่อส่วน เป็นวัสดุที่มีการถ่ายโดยย่อส่วนลงบนแผ่นฟิล์มขนาดเล็ก เพื่อประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บและป้องกันการฉีกขาดทำลาย เช่น ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช เป็นต้น

5.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) คือ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ที่อยู่ในรูปแบบข้อความ อักษร ภาพ และเสียง ซึ่งมีการบันทึกและจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลบรรณานุกรม (Bibliographic Database) หรือ ฐานข้อมูลฉบับเต็ม (Full text Database) เช่น ฐานข้อมูลงานวิจัยอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม วิทยานิพนธ์ ฐานข้อมูลเอกสารหายากอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น (คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557: 98-99) โดยมีเครื่องมือที่ช่วยในการสืบค้นสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น ซึ่งทำให้การเข้าถึงสารสนเทศสามารถทำได้ง่ายและสะดวก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยศึกษาในประเด็น ดังนี้ 1) แนวคิดการจัดการสารสนเทศ 2) การเข้าถึงสารสนเทศ 3) การค้นคืนสารสนเทศ และ 4) สารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยเน้นศึกษาการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงใน 2 ส่วน คือ 1) สภาพการจัดการสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของแหล่งสารสนเทศที่มีการรวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในประเทศไทย ประกอบด้วย (1) นโยบายหรือแผนการดำเนินงานด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง (2) การจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ (3) การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ (4) การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ และ (5) ปัญหาที่พบจากการให้บริการการค้นคืน และ 2) การเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของแหล่งสารสนเทศที่มีการรวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยศึกษาบริบทในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ปัญหาในการค้นคืน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

1. ความหมายของสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง
2. ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

แนวคิดการจัดการสารสนเทศ

1. การแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ
2. การวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ
3. การจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ
4. การเผยแพร่สารสนเทศและการนำสารสนเทศไปใช้ (Raphela, 1998: 11; ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2548: 154-160; วรเชษฐ อารยะพันธ์ และคณะ, 2558: 26)

การเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

1. สภาพการจัดการสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง
 - 1.1 นโยบายหรือแผนการดำเนินงานด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง
 - 1.2 การจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ
 - 1.3 การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ
 - 1.4 การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ
 - 1.5 ปัญหาที่พบจากการให้บริการการค้นคืน
2. การเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง
 - 2.1 วัตถุประสงค์การค้นคืน
 - 2.2 ความถี่ในการค้นคืน
 - 2.3 เนื้อหาความรู้ที่มีการค้นคืน
 - 2.4 แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการเข้าถึงความรู้
 - 2.5 การเข้าถึงและค้นคืนความรู้
 - 2.6 ปัญหาในการค้นคืน
 - 2.7 ข้อเสนอแนะในการค้นคืน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึงความต้องการจำเป็นหรือความเป็นไปได้ในการพัฒนาออนไลน์ด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มเป้าหมายแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ และ 2) ผู้ให้บริการ ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ หน่วยงานละ 1 คน และ 2) ผู้ให้บริการ หน่วยงานละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลจากรายชื่อผู้ใช้บริการเข้าถึงและคุ้นเคยกับสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ที่ศึกษาและจากการสอบถามบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ศึกษา เพื่อยืนยันว่าเป็นผู้ที่มีการใช้และคุ้นเคยกับสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจริง จากนั้นจึงขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งคำแนะนำรายชื่อผู้ให้ข้อมูลท่านต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ประเด็นในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย 1) สภาพการจัดการสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง และ 2) การเข้าถึงและคุ้นเคยกับสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้คือ แหล่งสารสนเทศผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จำนวน 7 แห่ง คือ (1) หอสมุดพิพิธภัณฑผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (2) หอสมุดบรรณศิลป์ศิลปากร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (3) หอสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (4) หอสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ (5) ศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง จังหวัดกำแพงเพชร (6) ศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และ (7) พิพิธภัณฑเรียนรู้ชาภูมบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการเข้าถึงและคุ้นเคยกับสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. สภาพการเข้าถึงและคุ้นเคยกับสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ จำนวน 7 คน จากแหล่งสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จำนวน 7 แห่ง แบ่งตามประเภทแหล่งสารสนเทศออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มหอสมุด ประกอบด้วย (1) หอสมุดพิพิธภัณฑผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (2) หอสมุดบรรณศิลป์ศิลปากร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (3) หอสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และ (4) หอสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ 2) กลุ่มศูนย์สารสนเทศ ประกอบด้วย (1) ศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง จังหวัดกำแพงเพชร และ (2) ศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และ 3) กลุ่มพิพิธภัณฑ ได้แก่ พิพิธภัณฑเรียนรู้ชาภูมบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ และมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 คน ผลการศึกษามีดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และเป็นเพศชาย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 มีอายุ 60 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 อายุ 54 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 อายุ 36 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

อายุ 35 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 อายุ 33 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 อายุ 31 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และอายุ 30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และระดับประถมศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ปฏิบัติงานในตำแหน่งบรรณารักษ์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และปฏิบัติงานในตำแหน่งอื่น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 ได้แก่ ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมสวัสดิการสังคม จำนวน 1 คน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 1 คน เจ้าพนักงานธุรการ ระดับ ส.4 จำนวน 1 คน และช่างทอ ชำนาญการ จำนวน 1 คน และมีประสบการณ์การทำงาน 32 ปี 15 ปี 5 ปี 3 ปี 2 ปี และ 1 ปี 6 เดือน ตามลำดับ

1.2 สภาพการจัดการสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาจำแนกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.2.1 นโยบายหรือแผนการดำเนินงานด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด 1 แห่ง คือ ห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีนโยบายและแผนการดำเนินงานด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ครอบคลุมด้านผ้าและมีแผนการจัดเตรียมนิทรรศการเกี่ยวกับผ้าผัดเปลี่ยนหมุนเวียนไป และพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มศูนย์สารสนเทศ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง จังหวัดกำแพงเพชร และศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และแหล่งสารสนเทศกลุ่มพิพิธภัณฑสถาน จำนวน 1 แห่ง คือ พิพิธภัณฑสถานเรียนรู้ราชภูมบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ มีนโยบายหรือแผนการดำเนินงานด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่เป็นลายลักษณ์อักษรพบเพียงแผนการดำเนินงานด้านผ้า โดย (1) ศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง จังหวัดกำแพงเพชร มีแผนการดำเนินงานทั่วไปที่เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนด้านวัฒนธรรม การแต่งกาย ภาษา การท่องเที่ยว และการบริการชุมชนของ 6 กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ได้แก่ ได้แก่ เมียน ลีซู ลาหู่ ลัวะ ม้ง และปกากะญอ (2) ศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีแผนการทำงานด้านผ้า เช่น การจัดแสดงนิทรรศการผ้า การจัดเก็บ การดูแลรักษาผ้า เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับผ้าล้านนาใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ครอบคลุมไปถึงผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงบางกลุ่ม เช่น เย้าแดง ม้ง ถิ่น กะเหรี่ยง ลัวะ คะฉิ่น เป็นต้น และ (3) พิพิธภัณฑสถานเรียนรู้ราชภูมบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ มีแผนการดำเนินงานภายใต้นโยบายการขับเคลื่อนงานด้านอัตลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์ และมีแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาชุมชน โดยเน้นแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดบรรณศิลป์อาคาร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และห้องสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ มีแผนการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน แต่ไม่มีแผนงานเฉพาะด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดย (1) ห้องสมุดบรรณศิลป์อาคาร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ มีแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมงานศิลปหัตถกรรมทุกด้านตามภารกิจหลักของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (2) ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มีแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมด้านมานุษยวิทยา และ (3) ห้องสมุดสถาบันวิจัยและ

พัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินงานตามแผนงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง โดยการทำงานร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง เน้นการส่งเสริมงานด้านการเกษตรและหัตถกรรมเป็นหลัก

1.2.2 การจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า แหล่งสารสนเทศส่วนใหญ่มีการจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 4 ประเภท ได้แก่ (1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสืออ้างอิง รายงานการวิจัย เป็นต้น (2) สื่อโสตทัศน์ เช่น CD Rom ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องผ้า ทัวไปและผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เป็นต้น (3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ของแหล่งสารสนเทศ เป็นต้น และ (4) ทรัพยากรสารสนเทศอื่น ๆ เช่น ผืนผ้า ภาพถ่ายผืนผ้า วัตถุ ศิลปต่าง ๆ เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งสารสนเทศส่วนใหญ่มีวิธีการจัดหาโดยการได้รับโอนันทนาการจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมศิลปากร กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมหม่อนไหม มูลนิธิหนังสือเพื่อไทย เป็นต้น รองลงมาคือมีวิธีการจัดหาโดยการจัดซื้อด้วยเงินงบประมาณของหน่วยงาน และการผลิตทรัพยากรสารสนเทศขึ้นเอง

1.2.3 การวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า แหล่งสารสนเทศมีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ที่แตกต่างกัน โดยแหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด ได้แก่ (1) ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่โดยใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ แบ่งออกเป็น 2 หมวดใหญ่ คือ หมวด 677 สิ่งทอ และหมวด 746 ศิลปะสิ่งทอ (2) ห้องสมุดบรรณศิลปาคาร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่โดยแบ่งตามที่ตั้งของสมุดกำหนด คือ หมวด 101 เครื่องหิน 102 เครื่องดิน 103 เครื่องโลหะ 104 เครื่องจักสาน 105 เครื่องไม้ 106 เครื่องกระดาศ 107 เครื่องทอ (ผ้าทอ) 108 เครื่องรัก 109 เครื่องหนัง และ 110 หัตถกรรมอื่น ๆ (3) ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่โดยใช้ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งให้หมวดหมู่ที่เกี่ยวกับเรื่องผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจำนวน 2 หมวดใหญ่ คือ หมวด TT ผ้าหัตถกรรม งานฝีมือ และหมวด TS เสื้อผ้าอาภรณ์ และ (4) ห้องสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ไม่มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ แต่มีการเรียงลำดับตามเลขทะเบียนหนังสือ แหล่งสารสนเทศกลุ่มศูนย์สารสนเทศ ได้แก่ (1) ศูนย์พัฒนารัฐบาลบนพื้นที่สูง จังหวัดกำแพงเพชร มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่โดยจำแนกตามชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และ (2) ศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ไม่มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ แต่เป็นการจัดหมวดหมู่ตามประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศกลุ่มพิพิธภัณฑ์ คือ พิพิธภัณฑ์เรียนัฐบาลบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่โดยใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษพิมพ์ใหญ่ ได้แก่ หมวด A รายงานวิจัย หมวด B เกษตรกรรม หมวด C ข้อมูลชาวเขา หมวด D ทำเนียบชุมชน หมวด E ศิลปวัฒนธรรม หมวด F ทัวไป หมวด G วารสาร หมวด I สารานุกรมไทย หมวด J คู่มือ หมวด K รายงานผลการดำเนินงาน หมวด L บทความวิชาการ หมวด N เอกสาร หมวด Q โครงการ หมวด R หนังสือต่างประเทศ และหมวด S อาเซียน

1.2.4 การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการ

ศึกษาพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และห้องสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศในฐานข้อมูลบรรณานุกรม (OPAC) โดย (1) ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติเสนายัน (2) ห้องสมุด ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ WALAI AutoLib และ (3) ห้องสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศโดยบันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้น ชื่อว่า HRDI Library นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด จำนวน 1 แห่ง คือ ห้องสมุดบรรณศิลปาคาร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ และแหล่งสารสนเทศกลุ่มพิพิธภัณฑ์ จำนวน 1 แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์เรียนรู้ราษฎรบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศโดยบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมจัดการเอกสาร Microsoft Excel และพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มศูนย์สารสนเทศ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ (1) ศูนย์พัฒนาราชภูรบนพื้นที่สูง จังหวัดกำแพงเพชร และ (2) ศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ไม่มีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ แต่ใช้วิธีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศโดยการนำขึ้นให้บริการบนชั้นหนังสือตามประเภททรัพยากรสารสนเทศ

1.2.5 ปัญหาที่พบจากการให้บริการการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ (1) ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (2) ห้องสมุดบรรณศิลปาคาร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (3) ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และ (4) ห้องสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ประสบปัญหาด้านการได้รับงบประมาณในการจัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศอย่างจำกัด เนื่องจากต้องจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้ครบทุกหมวดหมู่หรือทุกด้าน นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ (1) ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (2) ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (3) ห้องสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ และแหล่งสารสนเทศกลุ่มศูนย์สารสนเทศ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ (1) ศูนย์พัฒนาราชภูรบนพื้นที่สูง จังหวัดกำแพงเพชร และ (2) ศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ประสบปัญหาด้านการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศกระจัดกระจายไว้อย่างที่ ทำให้ผู้ใช้บริการใช้เวลานานในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศที่ไม่ตรงตามหมวดหมู่ ทำให้ผู้ใช้บริการหาหนังสือไม่พบ และพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด จำนวน 1 แห่ง คือ ห้องสมุดสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ และแหล่งสารสนเทศกลุ่มศูนย์สารสนเทศ ได้แก่ (1) ศูนย์พัฒนาราชภูรบนพื้นที่สูง จังหวัดกำแพงเพชร และ (2) ศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ประสบปัญหาด้านการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ โดยไม่มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ให้กับทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง และยังพบว่า แหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด จำนวน 1 แห่ง คือ ห้องสมุดบรรณศิลปาคาร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ และแหล่งสารสนเทศกลุ่มพิพิธภัณฑ์ คือ พิพิธภัณฑ์เรียนรู้ราษฎรบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ประสบปัญหาการขาดเครื่องมือค้นคืนให้กับผู้ใช้บริการ

2. ปัญหาการเข้าถึงและคั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการ จำนวน 7 คน จากแหล่งสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จำนวน 7 แห่ง และมีผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 3 คน จากแหล่งสารสนเทศ 3 แห่ง ได้แก่ (1) ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (2) ห้องสมุดบรรณศิลป์ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ และ (3) ศูนย์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย รวมมีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 10 คน ผลการศึกษามีดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 และเพศชาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 20 - 29 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 อายุระหว่าง 30 - 49 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และ 40 - 49 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเป็นพนักงานในศูนย์ สถาบัน หรือพิพิธภัณฑ์ และพนักงานมหาวิทยาลัย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รับราชการ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และเป็นนักศึกษา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

2.2 การเข้าถึงและคั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาจำแนกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

2.2.1 วัตถุประสงค์การคั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีวัตถุประสงค์ในการคั่นคินเพื่อนำมาใช้ประกอบการทำงานมากที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ เพื่อการเยี่ยมชม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และคั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเพื่อนำมาใช้ประกอบการค้นคว้า วิจัย และประกอบการเรียนการสอน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

2.2.2 ความถี่ในการเข้าถึงและคั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษพบว่า ผู้ให้ข้อมูลคั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 3 - 4 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 คั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 1 - 2 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และคั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 2 - 3 เดือน/ครั้ง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รองลงมาคือ คั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงทุกวัน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 คั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงเดือนละครั้ง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 คั่นคินสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงปีละครั้ง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และเข้าใช้บริการเป็นครั้งแรก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

2.2.3 เนื้อหาสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่มีการเข้าถึงและคั่นคินมากที่สุดคือ ลวดลายผ้า เช่น ลายผ้า ลายผ้าไทย ลวดลายในผ้าไทย การออกแบบลวดลาย เส้นลายเอกลักษณ์ลวดลาย จำนวนลาย ลายหลักลายประกอบ ลายผ้าชาวเขา เป็นต้น รองลงมาคือ การแต่งกาย เช่น การแต่งกายในประเทศไทย การแต่งกายในอดีต การแต่งกายชนเผ่า การแต่งกายของกลุ่มชน เป็นต้น การทอผ้า การย้อมสี ลักษณะผ้าทอ ผ้ากลุ่มชาติพันธุ์ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า

แหล่งทอผ้า กรรมวิธีการทอผ้า และประโยชน์ใช้สอยจากผ้า

2.2.4 แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน เข้าถึงสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจากแหล่งสารสนเทศประเภทสถาบัน เช่น สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ศูนย์พัฒนารัฐบาลบนพื้นที่สูง จังหวัดตาก เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 คน เข้าถึงสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจากแหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล เช่น บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ เป็นต้น และพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน เข้าถึงสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจากแหล่งสารสนเทศประเภทอิเล็กทรอนิกส์/ดิจิทัล เช่น ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ฐานข้อมูลงานวิจัยทางชาติพันธุ์ ฐานข้อมูลศูนย์เรียนรู้ชาติพันธุ์ไทในล้านนา เป็นต้น

2.2.5 การเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 คน มีวิธีการเข้าถึงและสืบค้นสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงด้วยตนเอง โดยการสืบค้นผ่านฐานข้อมูลบรรณานุกรม (OPAC) และผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน มีวิธีการเข้าถึงและสืบค้นสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงด้วยตนเอง โดยการอ่านป้ายบอกหมวดหมู่และเดินไปดูที่ชั้นหนังสือ และพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน มีวิธีการเข้าถึงและสืบค้นสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงโดยให้บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่สืบค้นให้

2.2.6 ปัญหาในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน พบปัญหาด้านการใช้คำค้นที่เป็นศัพท์เทคนิคหรือศัพท์เฉพาะที่สะกดยาก ทำให้การอ่านยากตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายผ้า จึงเป็นปัญหาในการใช้คำค้นหา อีกทั้งชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง สามารถเรียกได้หลากหลายชื่อ ทำให้การค้นหาทรัพยากรสารสนเทศต้องใช้คำศัพท์เฉพาะหลายคำและค้นหาหลายครั้ง นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน พบปัญหาการใช้คำค้นที่มีความคลุมเครือ เป็นคำกำกวม มีความหมายไม่ชัดเจน จึงทำให้เกิดความสับสนและเกิดความเข้าใจผิดได้ง่าย รวมทั้งความคลุมเครือจากคำพ้องรูปและพ้องเสียง หากอ่านออกเสียงผิดก็จะสะกดผิดตามไปด้วย และพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน พบปัญหาการขาดเครื่องมือช่วยค้น ทำให้ไม่สะดวกในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

2.2.7 ข้อเสนอแนะในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า มีผู้ให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 6 คน โดยผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 คน มีข้อเสนอแนะในเรื่องเครื่องมือที่ช่วยในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศหรือการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น นำรูปตัวอย่างผืนผ้าไปแสดงในเว็บไซต์ หรือให้สแกน QR Code ของผ้าแต่ละผืนเพื่อเชื่อมโยงไปยังรายละเอียดของผ้า จะทำให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการและง่ายต่อการเข้าถึงสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 1 คน มีข้อเสนอแนะในด้านการอัปเดตเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงให้เป็นปัจจุบัน และพบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 1 คน มีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงบรรยากาศ

ภายในแหล่งสารสนเทศ เพื่อให้หน้าเข้าใช้บริการมากขึ้น เช่น การเปิดเพลงประกอบ การเพิ่มจอประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย และทำให้ผู้ที่เยี่ยมชมเข้าถึงสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงได้มากขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. **ด้านสภาพการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง** จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการจำนวน 7 คน มีวิธีการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงด้วยตนเอง โดยแบ่งเป็นการเข้าถึงและค้นคืนผ่านฐานข้อมูลบรรณานุกรม (OPAC) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และเข้าถึงและค้นคืนโดยการอ่านป้ายบอกหมวดหมู่และเดินไปดูที่ชั้นหนังสือ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และผู้ใช้บริการจำนวน 3 คน มีวิธีการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงโดยให้บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่สืบค้นให้ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงของแหล่งสารสนเทศแต่ละแห่งมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้ใช้บริการมีวิธีการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงแตกต่างกันไปด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาในด้านการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่พบว่า แหล่งสารสนเทศแต่ละแห่งมีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงแตกต่างกัน โดยแหล่งสารสนเทศกลุ่มห้องสมุด มีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศในฐานข้อมูลบรรณานุกรม (OPAC) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ เนื่องจากแหล่งสารสนเทศประเภทห้องสมุดเป็นแหล่งที่รวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ทั้งวัสดุตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้มีทรัพยากรสารสนเทศเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นแหล่งสารสนเทศที่ให้ความสำคัญกับการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ จึงทำให้ห้องสมุดจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ช่วยผู้ให้บริการในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว สอดคล้องกับผลการวิจัยของปริญญ์ ชวัญเรียง และกันยารัตน์ เครือเช่น (2563: 125) ที่พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเปิดได้นำโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC Millennium และโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ Matrix มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุด ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในห้องสมุด เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผลจากการศึกษาในส่วนนี้ยังสอดคล้องกับจุฑารัตน์ กิมาคม (2444: 45) สุนันทา วงศ์จตุรภัทร (2550: 93) อภิศักดิ์ เพ็ชรรัตน์ (2552: 79) พิษขุตา ศรีอนันต์ และภูติส เกิดประสงค์ (2555: 59) อริศรา สิงห์ปิ่น และณรงณ์ ณรงค์ชัยปัญญา (2558: 34) และณัฐญา เผือกผ่อง, ดวงใจ กาญจนศิลป์ และชวัญแก้ว เทพวิชิต (2559: 36) ที่พบว่า ผู้ใช้บริการห้องสมุดส่วนใหญ่มีวิธีการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้ Web OPAC ของห้องสมุด ในขณะที่แหล่งสารสนเทศกลุ่มพิพิธภัณฑ์ มีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศลงในโปรแกรมจัดการ

เอกสาร Microsoft Excel อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดของแหล่งสารสนเทศเองที่ไม่มีการจัดการด้านการให้บริการเครื่องมือที่ช่วยในการสืบค้นแก่ผู้ใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในด้านปัญหาที่พบจากการให้บริการการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่แหล่งสารสนเทศประสบปัญหาการขาดเครื่องมือค้นคืนให้กับผู้ใช้บริการ เนื่องจากมีการบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมจัดการเอกสาร Microsoft Excel ซึ่งไม่ได้เป็นเครื่องมือที่แหล่งสารสนเทศนำมาใช้สำหรับการค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศให้กับผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่สะดวกในการค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ผู้ใช้บริการจึงใช้วิธีการขอความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการในแหล่งสารสนเทศนั้น ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของทรายทอง อุ่นนันทาส, ศุภรชชตรา แสนว และสมรักษ์ สหพงศ์ (2561: 66) ที่ผู้ใช้บริการประสบปัญหาการขาดเครื่องมือสืบค้นเอกสารโบราณในสำนักหอสมุดแห่งชาติในรูปแบบออนไลน์ โดยมีเพียงสมุดทะเบียนข้อมูลเอกสารโบราณเพื่อใช้สำหรับการค้นหาข้อมูลเอกสารโบราณ และยังพบปัญหาข้อมูลจากการสืบค้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้ในสมุดทะเบียน จึงทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ และสำหรับแหล่งสารสนเทศกลุ่มศูนย์สารสนเทศ มีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศโดยการนำขึ้นให้บริการบนชั้นหนังสือตามประเภททรัพยากรสารสนเทศ เช่น หนังสือ วารสาร งานวิจัย เป็นต้น เนื่องจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีให้บริการภายในศูนย์สารสนเทศ โดยเฉพาะหนังสือมีจำนวนน้อย จึงทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้ด้วยตนเองโดยการอ่านป้ายบอกหมวดหมู่และเดินไปดูที่ชั้นหนังสือ ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพรทิพย์ แจ่มสว่าง (2548: 109) ที่พบว่า ศูนย์ข้อมูลชุมชนในท้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่ประสบปัญหาการดำเนินงานด้านสื่อสารสนเทศที่ให้บริการในศูนย์ข้อมูลชุมชนมีไม่หลากหลาย มีจำนวนน้อย และมีไม่เพียงพอ รวมทั้งสื่อสารนิเทศมีเนื้อหาไม่ทันสมัยและอยู่ในสภาพเก่า ขาดุด เนื่องจากไม่ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานศูนย์ข้อมูลชุมชนโดยเฉพาะ จึงทำให้ผู้ใช้บริการศูนย์ข้อมูลชุมชนในท้องสมุดประชาชนสามารถค้นหาหนังสือด้วยตนเองได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ จะมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงแตกต่างกัน แต่สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือเรื่องการจัดเก็บสารสนเทศที่มีอยู่เป็นระบบระเบียบ โดยจัดเรียง จัดหมวดหมู่ รวมทั้งนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการนำสารสนเทศนั้นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า หากแหล่งสารสนเทศมีการจัดเก็บสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้การเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศสำหรับผู้ใช้บริการเกิดความสะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ทุกที่ทุกเวลา (มาลี ไชยเสนา, 2542: 39; ชาริณี เขาวนศิลป์, 2543: 19)

2. ด้านปัญหาการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

2.1 ปัญหาการใช้คำค้นเพื่อใช้ในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ประสบปัญหาการใช้คำค้นที่เป็นศัพท์เทคนิคหรือศัพท์เฉพาะ อาจเนื่องมาจากแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงมีภาษาและคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับลวดลายผ้า เช่น ชื่อลวดลายผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง คำว่า ก้าก้อ หมายถึง ลายกันหอย คำว่า

จึง หมายถึง ลายภูเขา คำว่า เน้นหน้า หมายถึง ลายรอยตีนหนู คำว่า ก้าย หมายถึง ลายรอยตีนไก่ เป็นต้น (อนุพงษ์ ปริงฤทธิ์, 2560: 7-9) หากเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอาจไม่ทราบคำศัพท์เฉพาะนั้น ๆ ว่าสะกดอย่างไรและมีความหมายว่าอะไร จึงทำให้ผู้ใช้บริการที่ต้องการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เกิดปัญหาในด้านการสะกดคำศัพท์เทคนิคหรือคำศัพท์เฉพาะ ส่งผลให้การเลือกใช้คำค้นจำกัดได้เพียงแค่คำศัพท์ที่รู้จักกันโดยทั่วไปเท่านั้น โดยไม่ได้ใช้คำศัพท์เฉพาะในการสืบค้น ผู้ใช้บริการจึงไม่พบทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงตามที่ต้องการหรือไม่ครอบคลุมกับทรัพยากรที่ต้องการทั้งหมด ทำให้เสียโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง และยังพบปัญหาการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่สามารถเรียกได้หลายชื่อและมีการสะกดต่างกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ สามารถเขียนได้ทั้งคำว่า ปากาญอ ปากาเยอ ปากะญอ และปัวเกอญอ เป็นต้น (สุนฤต เงินสงเสริม, 2542: 22; ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2564) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้คำศัพท์ของผู้แต่งแต่ละคน ผู้ใช้บริการจึงต้องใช้คำค้นหลายคำและใช้เวลานานในการค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547: 3-15) งานวิจัยของมาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ (2553: 21-22) และงานวิจัยของปณชญา ศิวานีพันธ์ และราชนันท์ นิลวรรณภา (2562: 89) ที่พบว่า ประเทศไทยมีการกระจายของภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ใน 2 ลักษณะ คือ การกระจายของภาษาตามพื้นที่ทางวัฒนธรรมและการกระจายของภาษาตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และการปกครอง โดยในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ มีภาษาถิ่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน รวมถึงชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่มมักมีหลายคำเรียก ซึ่งมีทั้งคำที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ใช้เรียกตัวเองและคำที่ถูกเรียกโดยคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งยังสามารถเรียกได้มากกว่า 1 ชื่อ และในชื่อหนึ่งสามารถเรียกได้หลายภาษาหรือหลายกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องการใช้ภาษาและเกิดความสับสน นอกจากนี้ผู้ใช้บริการยังพบปัญหาความคลุมเครือจากคำพ้องรูปและพ้องเสียง เช่น การออกเสียงคำว่า สเปญา ซึ่งหมายถึงเสื้อผู้ชายของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ โดยคนทั่วไปมักอ่านว่า ยา หรือ ย่า หากอ่านออกเสียงผิดจะทำให้การสะกดคำผิดตามไปด้วย หรือในบางกรณีมีการใช้คำศัพท์ที่สามารถทดแทนกันได้ เช่น คนทั่วไปอ่านว่า ผ้าหม่นปกาเกอญอ แต่คนปกาเกอญออ่านว่า ผ้าหม่นผายอ ซึ่งมีการเปลี่ยนตัวสะกดและการออกเสียงที่ต่างกัน จึงทำให้เกิดความผิดพลาดจากการสะกดคำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพัทธา พนมมิตร, วรชพร อารยะพันธ์ และพิเชษฐ จุลรอด (2560: 1555) และงานวิจัยของ วรชพร อารยะพันธ์ (2562: 108) ที่พบว่า ผู้ใช้บริการพบปัญหาด้านการสืบค้นความรู้ด้านผ้าล้านนา เนื่องจากคำศัพท์ด้านผ้าล้านนาเป็นความรู้เฉพาะด้านที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีความหลากหลายของเนื้อหาและคำศัพท์ด้านผ้าล้านนาบางคำยังสามารถออกเสียงได้หลากหลาย ทำให้ผู้ใช้บริการพบปัญหาความคลุมเครือจากคำพ้องรูปและพ้องเสียงในภาษาไทย รวมทั้งปัญหาด้านความผิดพลาดของการสะกดคำจากการแปลภาษา ผู้ใช้บริการจึงไม่สามารถเข้าถึงความรู้ได้ ดังนั้น แหล่งสารสนเทศที่รวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จึงควรมีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่ม

ชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

2.2 ปัญหาการขาดเครื่องมือช่วยค้นทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 พบปัญหาการขาดเครื่องมือช่วยค้นทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง อาจเนื่องมาจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งสารสนเทศกลุ่มศูนย์สารสนเทศและกลุ่มพิพิธภัณฑ์ มีการดำเนินงานตามภารกิจหลักของหน่วยงานที่เน้นการจัดแสดงผลงาน เช่น รูปภาพผ้า วัตถุศิลป์ เป็นต้น มากกว่าการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร งานวิจัย เป็นต้น แหล่งสารสนเทศเหล่านี้จึงไม่มีเครื่องมือที่ช่วยผู้ให้บริการในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงและทำให้ผู้ให้บริการเกิดความไม่สะดวกในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ดังนั้น ผู้ใช้บริการจึงมีข้อเสนอแนะให้แหล่งสารสนเทศพัฒนาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สามารถนำมาช่วยในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันสี พวงสุเกด (2547: 219) และงานวิจัยของ นิศาชล จำนงศรี (2562: 27) ที่พบว่า แหล่งสารสนเทศพบปัญหาการขาดเครื่องมือช่วยค้นทรัพยากรสารสนเทศ เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานและมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบอื่น ๆ ที่ต้องปฏิบัติควบคู่ไปด้วย จึงทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนาเครื่องมือช่วยค้นทรัพยากรสารสนเทศเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ พร้อมทั้งการได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ใช้บริการที่มีความต้องการด้านเครื่องมือที่ช่วยสำหรับการค้นคืนความรู้ โดยนำออนโทโลยีเข้ามาใช้ในการจัดกลุ่มองค์ความรู้ ซึ่งเป็นแนวคิดของการจัดระบบความรู้ (Knowledge Organization) ที่เป็นกระบวนการที่ทำให้ความรู้ถูกจัดเก็บไว้อย่างมีหลักการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (Collins, 2003: 53-58; Weller, 2010: 210-212) ได้แก่ กลุ่มแสดงรายการคำศัพท์ (Term List) เช่น อภิธานศัพท์ รายการหลักฐาน เป็นต้น กลุ่มแสดงหมวดหมู่และการจัดประเภท (Classification and Categorization) เช่น หัวเรื่อง อนุกรมวิธาน เป็นต้น และกลุ่มแสดงความสัมพันธ์ (Relationship List) เช่น ศัพท์สัมพันธ์ ออนโทโลยี เป็นต้น เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นคืน การใช้งานร่วมกัน และสามารถนำความรู้เก่ากลับมาใช้ได้ใหม่ (Uschold & Gruninger, 1996) ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยหลายเรื่องที่ได้นำแนวคิดออนโทโลยีเข้ามาช่วยในการจัดเก็บและค้นคืนความรู้เฉพาะด้านในแง่มุมที่แตกต่างกัน เช่น การพัฒนาออนโทโลยีด้านผ้า ตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาออนโทโลยีผ้าล้านนา (วรราชพร อารยะพันธ์ และพัทธรา พนมมิตร, 2562) การพัฒนาออนโทโลยีด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาออนโทโลยีเชิงความหมายของความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ (จุฑาทิพย์ ไชยกาบัง และกุลธิดา ท้วมสุข, 2560) การพัฒนาออนโทโลยีด้านภูมิปัญญา ตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารฐานความรู้ออนโทโลยีสำหรับภาษาชนเผ่า แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี (ราชวิทย์ ทิพย์เสนา, 2561) การพัฒนาออนโทโลยีด้านการท่องเที่ยว ตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง การค้นคืนสารสนเทศการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยโดยใช้ออนโทโลยี (อิสรา ชื่นตา, จาริ ทองคำ และจิรัฐฐา ภูบุญชอบ, 2557) และการพัฒนาออนโทโลยีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย (จิตติพร ขาญศิริวัฒน์ และอชิณี พลสวัสดิ์, 2561) เป็นต้น การนำแนวคิดออนโทโลยีมาประยุกต์ใช้กับความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ

จะแสดงถึงความเชื่อมโยงของโครงสร้างความสัมพันธ์ของคำศัพท์และเนื้อหาของขอบเขตความรู้นั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นคืนและการใช้งานร่วมกัน และออนไลน์ยังมีคุณสมบัติในการนำความรู้เก่ากลับมาใช้ใหม่ อันจะช่วยให้ผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงและค้นคืนความรู้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

แหล่งสารสนเทศมีการรวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในประเทศไทย ควรนำแนวคิดการจัดระบบความรู้ โดยนำออนไลน์มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมและจัดเก็บสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เนื่องจากออนไลน์มีคุณสมบัติในการกำหนดโครงสร้างความรู้เป็นลำดับขั้น เพื่อให้แสดงถึงความสัมพันธ์ของคำศัพท์ทางด้านผ้าของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่เชื่อมโยงกัน รวมทั้งแสดงคำศัพท์ที่เป็นมาตรฐานสำหรับใช้ในการแลกเปลี่ยนและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม เพื่อเป็นประโยชน์ในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงแก่ผู้ใช้บริการหรือผู้ที่สนใจได้อย่างง่าย สะดวกและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนาออนไลน์สารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่จัดเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ
2. พัฒนาหัวข้อหรือคำค้นที่เป็นคำศัพท์เฉพาะด้านผ้าของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศด้านผ้ากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงได้อย่างครอบคลุม

รายการอ้างอิง

- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (2559). แผนแม่บทการพัฒนาผ้ากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย (พ.ศ.2558-2560). สืบค้น 26 มกราคม 2564, จาก http://www.harvardasia.co.th/wp-content/uploads/2016/09/503.pdf?fbclid=IwAR3fTyOYuUxizFYd98dOCO7lydn9DFWvr0Nw5hWnbJnalTbKEMn7_15SLNo
- วัฒนธรรม, กระทรวง. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2546). อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้. สืบค้น 26 มกราคม 2564, จาก <http://ich.culture.go.th/images/stories/ich-pdf/2.1Convention-Safeguarding-Intangible-cultural-Heritage-Thai.pdf>
- วัฒนธรรม, กระทรวง. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2553). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (Intellectual Cultural Heritage). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.

- ไกรศักดิ์ เกสร. (2558). **ระบบค้นคืนสารสนเทศ: แนวคิดและแนวทางการพัฒนาในอนาคต.** พิษณุโลก: โฟกัส พรินติ้ง.
- คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2557). **สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการค้นคว้า.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จันสี พวงสุเกต. (2547). **สภาพและปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=59284
- จุฑาทิพย์ ไชยกาบัง และกุลธิดา ท้วมสุข. (2560). การพัฒนาออนไลน์เชิงความหมายของความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์. **วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ.** 10(2), 1-15.
- จุฑารัตน์ กิมาคม. (2444). **การให้บริการให้การศึกษาผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย: กรณีนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นจาก <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2010/6826>
- ฉัตรรัตน์ เขาวลิต. (2547). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสารสนเทศ.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชญาภรณ์ กุลนิตติ. (2553). **สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชลธิชา สุทธิรัตนกุล. (2535). **ระบบสืบค้นสารนิเทศออนไลน์ เอกสารบรรณารักษศาสตร์ เล่มที่ 31.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วงษ์ประเสริฐ. (2548). **การจัดการสารสนเทศเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: เอ็กเปอร์เนต.
- ชาโรณี เขาวนศิลป์. (2543). **การจัดเก็บและการค้นคืนสารนิเทศ.** เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- โชติรส เน้นอุดร. (2560). **การสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ.** สืบค้น 26 มกราคม 2564, จาก http://202.29.240.3/45/public/files/1518939833_3a52765b656e3902d-081d8612aaf06cc.pdf
- ณัฐธญา เพ็ญผ่อง, ดวงใจ กาญจนศิลป์ และขวัญแก้ว เทพวิจิต. (2559). **ความต้องการและพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาของนักศึกษาต่างชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี** (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ทรายทอง อุ่นนันทส, ศุภรชตรา แสนวา และสมรักษ์ สหพงศ์. (2561). **การใช้และปัญหาการใช้บริการเอกสารโบราณในสำนักหอสมุดแห่งชาติ.** **วารสารบรรณศาสตร์ มศว.** 1(1), 59-76.

ธนะ อ่อนทา. (2558). **การจัดการเอกสารด้วยระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์.**

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.

สืบค้นจาก http://www.msit.mut.ac.th/thesis/Thesis_2558/การจัดการเอกสารด้วยระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์.pdf

ธิติพร ชาวุฒิศิริวัฒน์ และอชิณี พลสวัสดิ์. (2561). การพัฒนาออนไลน์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.** 12(4), 113-129.

ธิติวัฒน์ ตาคำ, มาลี กาบมาลา และลำปาง แม่นมาตย์. (2559). พฤติกรรมการค้นคืนและการเข้าถึงความรู้ด้านพลังงานของนักวิชาการและนักวิจัย. **วารสารสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 34(1), 54-93.

นิสาชล จานงศรี. (2562). การพัฒนาออนไลน์ด้านยาสมุนไพรที่บันทึกไว้เอกสารโบราณ. **วารสารสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 37(4), 17-43.

ปกรณ สันตกิจ. (2562). การพัฒนาระบบค้นคืนสารสนเทศเชิงความหมายสำหรับจดหมายเหตุดิจิทัล. **วารสารวิจัยคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.** 1(4), 43-58.

ปทุมณา ศิวานิพัตน์ และราชันย์ นิลวรรณภา. (2562). โครงสร้าง ที่มาและความหมายของคำเรียกชาติพันธุ์ในอีสาน. **วารสารดำรงวิชาการ.** 18(2), 61-94.

ปริญญ์ ขวัญเรียง และกันยารัตน์ เครียวเช่น. (2563). สภาพการให้บริการสารสนเทศห้องสมุดมหาวิทยาลัยเปิดในประเทศไทย. **วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ.** 33(3), 118-131.

พรทิพย์ แจ็งสว่าง. (2548). **การดำเนินงานของศูนย์ข้อมูลชุมชนในห้องสมุดประชาชน** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=112395

พัทธรา พนมมิตร, วรวิชัย อารยะพันธ์ และพิเชษฐ จุลรอด. (2560). การค้นคืนและเข้าถึงความรู้ด้านผ้าล่านาของแหล่งสารสนเทศด้านผ้าล่านา ในเขตภาคเหนือตอนบน. **Veridian E-Journal, Silpakorn University.** 10(3), 1545-1559.

พิชชุดา ศรีอนันต์ และภูติส เกิดประสงศ์. (2555). **การเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิงพิศ พิษณุพิบูล. (2556). **การจัดการสารสนเทศ.** เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. มาชะ ชิตตะสังคะ, โกมินทร์ วังอ่อน, ณัฐธิดา จุมปา, พิทักษ์ รัตนแสงสว่าง, กุลธิดา อินทร์ไชย และนาแล จะหา. (2553). **วัฒนธรรมและภาษาสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย.** (รายงานการวิจัย). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- มาลี ไชยเสนา. (2542). **การจัดเก็บและการค้นคืนสารนิเทศ**. อุบลราชธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ราชวิทย์ ทิพย์เสนา. (2561). การพัฒนาฐานความรู้ออนไลน์สำหรับภาษาชนเผ่าเผ่า แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี. **วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย**. 11(1), 16-32.
- วรรณพร อารยะพันธ์. (2562). ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา. **วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย**. 12(2), 95-114.
- วรรณพร อารยะพันธ์ และพัชรา พนมมิตร. (2562). การพัฒนาออนไลน์ความรู้ด้านผ้าล้านนา. **มนุษยศาสตร์สาร**. 20(2), 133-170.
- วรรณพร อารยะพันธ์, ลำปาง แม่นมัตย์, มาลี กาบมาลา และกิตติชัย ไตรรัตนศิริชัย. (2558). สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการความรู้และสารสนเทศด้านทรัพยากรทางปัญญาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา)**. 15(2), 21-38.
- วิชาร นันตะยานา. (2549). **สารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า**. เชียงราย: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วิรัช ศรีเลิศล้ำวาณิช. (2560). **การค้นคืนสารสนเทศ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2564). **กลุ่มชาติพันธุ์**. สืบค้น 26 มกราคม 2564, จาก <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups>
- สุกัญญา กุลนิตี. (2549). **ห้องสมุดและสารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุนันทา วงศ์จตุรภัทร. (2550). **พฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาในมหาวิทยาลัยของรัฐ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/44105>
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์, สุจริตลักษณ์ ตีผลดง, เอกพงศ์ สุวรรณเกษร, อภิญา บัวสรวง, อิศระ ชูศรี, โสภนา ศรีจำปา, มยุรี อวาร์พัฒน์, อมร ทวีศักดิ์, ...ประกาศรี คำสะอาด. (2547). **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย (รายงานการวิจัย)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุนฤต เงินสงเสริม. (2542). **การศึกษาเทคโนโลยีการก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมไทยเรือนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ หมู่บ้านทุ่งแกเหนือ ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนุพงษ์ ปรงฤทธิ์. (2560). **ผ้าปักเผ่าม้ง ปากกลาง เมืองปัว จังหวัดน่าน**. เชียงใหม่: ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิศักดิ์ เพ็ชรรัตน์. (2552). การศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการและความพึงพอใจของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
ธนบุรี. สืบค้นจาก [https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&
browse_type=title&titleid=55285](https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=55285)

อริศรา สิงห์ปัน และณรงณ์ ณรงค์ชัยปัญญา. (2558). การศึกษาสภาพการใช้ปัญหาและความ
ต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปี 2558 (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อาภากร ธาตุโลหะ. (2547). ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการค้นคว้า. ชลบุรี: พี.เค. กราฟฟิค พรินต์.
อิสรา ชื่นตา, จาริ ทองคำ และจิรัฐฐา ภูบุญชอบ. (2557). การค้นคืนสารสนเทศการท่องเที่ยว
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยโดยใช้ออนโทโลยี. วารสารเทคโนโลยี
สารสนเทศ. 10(2), 15-25.

Baeza-Yates, R. & Ribeiro-Neto, B. (1999). **Modern Information Retrieval**.
[Electronic version]. New York: ACM Press.

Choo, C. W. (2002). **Information Management for The Intelligent Organization:
The Art of Scanning the Environment**. (3rd ed). [Electronic version].
Medford, NJ: Information Today.

Collins, H. (2003). **Enterprise Knowledge Portals: Next Generation Portal
Solutions for Dynamic Information Access, Better Decision Making,
and Maximum Results**. [Electronic version]. New York: AMACOM.

McCreadie, M. & Rice, R. E. (1999). Trends in analyzing access to information.
Part I: cross-disciplinary conceptualizations of access. **Information
Processing and Management**. 35(1), 45-76.

Oltmann, S. M. (2009). **Information Access**. [Electronic version]. Bloomington:
Indiana University.

Rijsbergen, C. J. (1979). **Information Retrieval**. (2nd ed). Butterworths: London.

Raphela, M. I. (1998). **Information as a resource in academic institutions**.
(Master's thesis, Rand Afrikaans University). Retrieved 12 November
2020, from [https://ujcontent.uj.ac.za/vital/access/manager/Repository/
uj:9126?site_name=GlobalView&view=null&f0=sm_identifier%3A](https://ujcontent.uj.ac.za/vital/access/manager/Repository/uj:9126?site_name=GlobalView&view=null&f0=sm_identifier%3A)

Weller, K. (2010). **Knowledge Representation in the Social Semantic Web**.
[Electronic version]. Berlin: De Gruyter Saur.

Uschold, M., & Gruninger, M. (1996). **Ontologies: Principles, Methods and
Applications**. Retrieved 12 November 2020, from [http://www.aiai.ed.ac.
uk/publications/documents/1996/96-kerintro-ontologies.pdf](http://www.aiai.ed.ac.uk/publications/documents/1996/96-kerintro-ontologies.pdf)